

บทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา
สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

The Administrators' Role in Environmental Management of Schools,
Under the KhonKaen Vocational Education

ธนเศรษฐ์ ชมก้อน*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๔๔ คน ครูผู้สอนจำนวน ๒๕๔ คน รวมทั้งสิ้น ๒๙๘ คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ (Rating Scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (Independent Samples t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. บทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ๑) ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ๒) ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ๓) ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และ ๔) ด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม บทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อม จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา เห็นว่าด้านที่มีการปฏิบัติสูงที่สุด คือ ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา รองลงมาด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ ด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนครูผู้สอน เห็นว่าด้านที่มีการปฏิบัติสูงที่สุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา รองลงมา ด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

๒. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

* ครูแผนกช่างโยธา วิทยาลัยเทคนิคขอนแก่น

ระดับ .๐๕ และผู้บริหารและครูผู้สอนที่ทำงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

๓. ข้อเสนอแนะในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา คือผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ มีการวางแผนและกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างจริงจัง และควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียน บุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงการจัดการสิ่งแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาที่น่าอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหาร, การจัดการสิ่งแวดล้อม

Abstract

The objective of this research were to study and compare the school administrators' role in environmental management of schools, under jurisdiction of KhonKaen Vocational Education. The samples of this study were 44 school administrators, and 254 teachers. They were selected by Stratified Random Sampling. The research instrument for data collection was the 5 Level Rating Scale. The statistic using for data analysis included the Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, Independent Sample t-test, and F-test.

The research found that:

1. The school administrators' role in environmental management, in overall, was in "High" level. The Mean Values were ranked in order from high to low as follows: 1) the activity management for campaigning and maintaining the school environment, 2) the work management of school environment, 3) the school climate and environmental management , and 4) the collaboration between school and community in environmental management. The role in environmental management of administrators as classified by status, in overall and each aspect, were in "High" level. The school administrators viewed that the aspect with highest level of practice, was the school environmental management. The second order was the activity management in campaigning and maintaining the school environment. The lowest order was the collaboration between school and community in

environmental management. The teachers viewed that the aspect with highest level of practice, was the activity management for campaigning and maintaining the school environment. The second order was the collaboration between school and community in environmental management. The lowest order was the school climate and environmental management.

2. There were significant differences in opinion on the administrators' role in school environmental management between the school administrators and teachers with different statuses at .05 level. In addition, there were no significant differences in opinion on the administrators' role in school environmental management, in overall, between the administrators and teachers in different sized schools.

3. The recommendations in school environmental management were: 1) the administrators should have vision, planning, and determining the clear policy in environmental development both of inside and outside school to facilitate the students' learning truly, and 2) the students, staffs, parents, community should have opportunity in expressing their opinion on the environmental improvement an management, environmental management in building and site in order to improve the school to be nice for staying further.

Keyword; The Administrators' Role, Environmental Management

๑. บทนำ

ปัจจุบันจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น เป็นเหตุให้ทั่วโลกมีความต้องการในทรัพยากรเพิ่มสูงขึ้นแต่จำนวนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในดิน ในน้ำ และบนพื้นโลกนั้นมีจำนวนจำกัด ในอนาคตจะต้องขาดแคลนและเกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากยิ่งขึ้น เพราะการใช้ทรัพยากรไม่ประหยัด ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญ และการพัฒนาที่ถูกหลักวิธีนั้น มิใช่นำทรัพยากรมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย แต่จะต้องคำนึงถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ดังนั้นจึงต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด และให้ได้ผลประโยชน์มากที่สุด^๑ ปัญหาสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขและ

^๑ วิจิตร บุญยะโทตระ อ้างถึงใน ศักดิ์ชัย ยอดเยี่ยม, “การศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต ๓”, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์), ๒๕๔๘.

พัฒนาอย่างเร่งด่วน ในการแก้ไขและพัฒนาควรเป็นความรับผิดชอบของคนทุกคน สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะสร้างและรักษา ความคิดและนิสัยที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน ให้เป็นพลังในการปกป้องรักษาสภาพแวดล้อม และอนุรักษ์พลังงานให้แก่บ้านเมืองในปัจจุบันและอนาคต ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน จะต้องสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่จะนำไปสู่การอนุรักษ์พลังงาน และ สิ่งแวดล้อมของเยาวชนและคนในสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการจัดการสิ่งแวดล้อมสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารมีส่วน สำคัญ เป็นผู้นำในด้านการกระตุ้นบุคลากรให้มีความรับผิดชอบต่อตระหนักในการรักษา สิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึก ห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการจัดทำ โครงการกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา โดยชุมชนมีส่วนร่วมจะทำให้เกิด ความสัมพันธ์ ร่วมไม้ร่วมมือส่งผลต่อสภาพแวดล้อมในทางที่ดี ทำให้เห็นถึงความเป็น ระเบียบ ความสะอาดและความสวยงาม การสร้างบรรยากาศที่ร่มรื่น ทำให้ทุกคนตระหนัก ถึงผลเสียในการทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลร้ายต่อคุณภาพชีวิต จากความสำคัญของการ จัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นที่จะศึกษาว่าผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีบทบาทในการจัดการ สิ่งแวดล้อมมากน้อยเพียงใด เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัด อาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น
๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการจัดการ สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามสถานภาพและ ขนาดสถานศึกษา
๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัด อาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการ สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น จำนวนทั้งสิ้น ๗๕๗ คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๕๐ คน ครูผู้สอน จำนวน ๗๐๗ คนซึ่งมีจำนวน ๑๑ สถานศึกษา คือ ๑) วิทยาลัยเทคนิค

ขอนแก่น ๒) วิทยาลัยเทคนิคน้ำพอง ๓) วิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น ๔) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีขอนแก่น ๕) วิทยาลัยสารพัดช่างขอนแก่น ๖) วิทยาลัยการอาชีพขอนแก่น ๗) วิทยาลัยการอาชีพชุมแพ ๘) วิทยาลัยการอาชีพกระนวน ๙) วิทยาลัยการอาชีพบ้านไผ่ ๑๐) วิทยาลัยการอาชีพพล ๑๑) วิทยาลัยเทคโนโลยีและการจัดการหนองสองห้อง ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๗

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ R.V.Krejcie and D.W.Morgan ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนขนาดสถานศึกษา (Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๔๔ คน และครูผู้สอน จำนวน ๒๕๔ คน ปีการศึกษา ๒๕๕๗ รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๒๙๘ คน

๔. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น

๑. ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการส่งเสริมบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการรณรงค์ และรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชนรอบลงมา ได้แก่ มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาเพื่อเตรียมการวางแผนการพัฒนาสภาพแวดล้อมส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ มีการแต่งตั้งบุคลากรเพื่อรับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อม

๒. ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีผังการวางหรือแผนในการตกแต่งพื้นที่ของสถานศึกษา รอบลงมา ได้แก่ มีการจัดบริเวณรอบอาคารให้สะอาดเป็นระเบียบและสวยงามส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ มีการดำเนินการกำจัดขยะ อย่างถูกหลักอนามัย

๓. ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียน นักศึกษาภายในสถานศึกษาทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รอบลงมา ได้แก่ กิจกรรมที่จัดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ มีการเลือกใช้วัสดุในการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

๔. ด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณา

รายชื่อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผลการร่วมมือในการจัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมกับชุมชน ประสพผลสำเร็จด้วยดี รองลงมา ได้แก่ มีการเข้าร่วมกิจกรรมสิ่งแวดล้อมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ มีการสนับสนุนชุมชนให้จัดตั้งองค์การเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา และด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. ควรมีการกำกับและติดตามการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นที่มีการปฏิบัติต่ำสุดในบทบาทด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญในการจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มารับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นสถานศึกษาจำเป็นต้องสรรหาผู้ที่มีความสามารถมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาปฏิบัติงาน เพื่อการเสริมสร้างพัฒนางานด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดการดำเนินงานไปด้วยดี

๒. ควรมีการกำกับและติดตามการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นที่มีการปฏิบัติต่ำสุดในบทบาทด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา มีการดำเนินการกำจัดขยะไม่ถูกต้องตามหลักอนามัย ควรดำเนินการจัดหาถังขยะให้เพียงพอ จัดวางตำแหน่งให้เหมาะสม จัดเก็บขยะให้เป็นเวลา ลดการสะสมขยะที่มีกลิ่นเหม็น ลดการเผาขยะประเภทใบไม้ หญ้าแห้ง ทำการตรวจสอบการปฏิบัติงานผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ

๓. ควรมีการกำกับและติดตามการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นที่มีการปฏิบัติต่ำสุดในบทบาทด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ในเรื่องการเลือกใช้วัสดุใน

การจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ควรงดการใช้วัสดุที่เป็นพลาสติกที่ย่อยสลายยาก และควรเลือกใช้วัสดุจากธรรมชาติที่ย่อยสลายได้ง่าย หาได้จากชุมชน เมื่อใช้แล้วสามารถนำมาใช้ใหม่ได้ หรือใช้วัสดุในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษาให้น้อยที่สุด

๔. ควรมีการกำกับและติดตามการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารในการจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่นที่มีการปฏิบัติต่ำสุดในบทบาทด้านการร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนของสถานศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการสนับสนุนชุมชนให้จัดตั้งองค์การเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จัดตั้งขึ้นเพื่อสอดส่องดูแลและให้การสนับสนุนในด้านสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาและชุมชนให้สิ่งแวดล้อมดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์ และใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าด้วยความร่วมมือทุกภาคส่วนทั้งสถานศึกษาและชุมชน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ศักดิ์ชัย ยอดเยี่ยม. “การศึกษาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต ๓”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๔๘.